

Academische openingsrede

22 september 2015

Waarde excellenties, dames en heren, collega's, beste studenten,

Fantastisch ...

Fantastisch dat jullie hier zo talrijk aanwezig zijn !

Meer dan 2.200 inschrijvingen. Wat een risicovolle beslissing was, blijkt nu een schot in de roos te zijn. Fantastisch gewoon !

Mijnheer de voorzitter : u zal het met me eens zijn : de VUB is vandaag en morgen alive & kicking....

Dames & heren,

Op deze plek staan doorgaans artiesten en virtuozen.

President Obama heeft hier vorig jaar gesproken,

met een bevlogen redevoering over vrijheid, rechtvaardigheid en democratie.

Het is dan ook voor mij een grote eer en tegelijk een bijzonder genoegen om hier vandaag ook te staan.

Voor de eerste keer in de geschiedenis van de VUB houden we trouwens een academische opening buiten de universiteit.

In de meest prestigieuze zaal van de stad dan nog wel,
de Henry Le Boeufzaal van architect Victor Horta.

VUB in Bozar ! En waarom straks ook niet de Graduation Ceremony van de VUB in het nieuwe Nationale Voetbalstadion ?!

Dames en heren,

De man aan wie we onze universitaire lijfspreuk ontleen, de man ook naar wie we ons nagelnieuwe tijdschrift hebben genoemd – dat u trouwens straks zal ontvangen -, de Franse wiskundige Henri Poincaré, stelde dat het denken zich aan niets mag onderwerpen, behalve aan de feiten zelf. Die stelling is vandaag actueler dan ooit.

Maar is de universiteit zelf nog wel actueel? En vooral: zal ze het ook morgen nog zijn?

Een belangrijke vraag die we hiertoe moeten beantwoorden, is :

Is de universiteit in staat zich aan te passen aan de nieuwe digitale wereld?

En zal zij mee in de digitale cockpit zitten? Zal zij klaar zijn om straks, vanaf 2020, de Generatie Z te ontvangen, een generatie die nu aan het opgroeien is in een wereld die wezenlijk verschillend is ?

Ik kijk alvast vooruit naar 2035. De vraag is dus : zal de VUB over 20 jaar nog bestaan?

en zo ja: hoe zal ze er dan uitzien?

Ons thema van de openingszitting vandaag is dan ook zeer bewust gekozen : de VUB... meer dan studeren alleen?

VUB : there is more to your education than studying.

Een even relevante vraag is :

Hoe zal studeren aan een universiteit de volgende decennia evolueren?

Zullen we nog aula's en collegezalen nodig hebben of creëren we enkel een digitale campus?

Peter Hinssen is een van de ambassadeurs van die nieuwe wereld, van "the network always wins".

Hij betwijfelt of zijn tienerdochter zich over enkele jaren nog wel aan een Belgische universiteit zal inschrijven.

Want ze kan ook kiezen voor een Amerikaanse topuniversiteit zonder te verhuizen,

zonder zich te hoeven verplaatsen zelfs.

Maar rechtstreeks contact tussen professoren en studenten, en ook tussen studenten onderling, zal mijns inziens ook in 2035 nog een absolute meerwaarde blijven. Rechtstreeks naar een uiteenzetting luisteren heeft immers meer impact dan wanneer men alles op een computerscherm volgt.

Thierry Geerts, de grote baas van Google Belgium, een VUB alumnus, zegt het als volgt:

"Geen enkel menselijk project is groot geworden van iemand die alleen in zijn kelder iets zit te doen."

Een digitale wereld is een echte wereld waar het digitale ten dienste staat van de mens. En de docent wordt de moderator die de studenten begeleidt om alle

informatie rondom hen te vergaren, te duiden en samen te brengen tot een coherent verhaal.

Een andere vraag die we moeten beantwoorden, is :

Zullen er nog cursussen en boeken bestaan in 2035?

Uiteraard.

Niet meer op papier wellicht, maar verandert dat wezenlijk iets?

En ja, niet alle kennisoverdracht zal nog via cursussen verlopen, maar via games. Een doorgedreven gamification van het onderwijs is een trend die futurologen nu al voorspellen.

Zijn alle universiteiten hierop voorbereid ? Dat weet ik niet, maar ...

Aan de VUB beseffen we alvast dat de toekomst al begonnen is.

C'est la raison pour la laquelle les deux universités libres de Bruxelles, la VUB et l'ULB, ont élaboré un projet commun visionnaire : le Learning and Innovation Center. L'implantation est prévue à la frontière entre nos deux campus, comme un trait d'union symbolique.

Onze privépartners Proximus, Huawei en TE Connectivity zullen de meest innovatieve ICT-infrastructuur uitrollen met 5G-connectiviteit. En we spreken vandaag met vele andere prominente bedrijven die zeer geïnteresseerd zijn om mee in te stappen.

Onderzoekers en studenten zullen hier baanbrekende technologie ontwikkelen, toepassen en delen.

Het Learning and Innovation Center is slechts één van de vele voorbeelden van hoe de VUB de veranderende wereld mee vorm geeft.

We ondergaan de digitalisering niet, we zijn er integendeel mede de motor van.

Zal elke universiteit dit doen?

Dat weet ik niet.

Maar ... de VUB in elk geval wel.

Dames en heren,

Zullen de universiteiten in 2035 nog maatschappelijk relevant zijn?

Of zoals Riel Miller, *expert* bij UNESCO het formuleert:

hebben universiteiten wel het potentieel om te evolueren tot sleutelinstellingen in een nieuwe maatschappij, zoals ze dat waren in de industriële maatschappij?

Welnu het sleutelwoord is connectiviteit. Verbondenheid.

De campus moet worden opengetrokken, moet zich meer naar de wereldstad die Brussel is richten en aantrekkelijker zijn voor mensen uit het bedrijfsleven.

Vanaf dit academiejaar hebben we daarom een gloednieuw vicerectoraat Innovatie- en valorisatie,

met collega Hugo Thienpont als eerste vicerector in dit beleidsdomein.

De innoverende en ondernemende component van de universiteit in de digitale kenniseconomie zal immers enkel aan belang winnen. Hugo, ik wens jou en jouw collega's heel veel succes toe.

Laat honderd spin-offs bloeien, laat onze onderzoekers en het bedrijfsleven samen aan de toekomst bouwen

Sommige maatschappijkritische denkers hekelen universiteiten die zich bezig houden met allerlei onderzoek voor bedrijven, en zien hun rol anders.

Universiteiten moeten, menen ze enkel antwoorden bieden op maatschappelijke problemen.

Dat klopt mijns inziens enkel wanneer universiteiten alleen nog geïnteresseerd zouden zijn in onderzoek voor het bedrijfsleven.

Het is m.a.w. een én én-verhaal; we moeten helemaal geen keuzes maken tussen de maatschappij dienen en het bedrijfsleven vooruit helpen, we moeten het allebei doen.

Zoals we ook de overheid, de beleidsmakers en de grote organisaties helpen om betere beslissingen te nemen, gebaseerd op wetenschappelijke inzichten.

Om over twintig jaar nog een sleutelinstelling in de nieuwe maatschappij te blijven, is allesomvattende connectiviteit essentieel.

Daarom startten we vier jaar geleden ook met een Fellows-programma.

Onder de leuze "Academia meets society" hebben we toppers uit het bedrijfsleven en de industrie, uit de wereld van de politiek en het beleid en uit maatschappelijke, sociale en culturele organisaties aan ons kunnen binden.

Als Fellow van de VUB engageren ze zich om hun expertise ten dienste te stellen van de universiteit en van haar studenten,

om de kloof tussen de academische wereld en de samenleving te overbruggen. We hebben intussen meer dan 70 Fellows, waaronder trouwens de directeur van dit cultuurhuis Paul Dujardin.

Voor onze studenten is het uitermate belangrijk om niet alleen met academici in contact te komen, maar ook met inspirerende voorbeelden.

Die student van de toekomst is trouwens een ondernemende student. Een student die naast de expertise die hij/zij opbouwt, ook kan omgaan met digitale technologie, uiteraard, maar vooral een die communicatieve en sociale vaardigheden heeft. Die zelfredzaam is, die intercultureel kan werken, die een open geest en een open attitude heeft.

We evolueren immers naar een samenwerkingsmaatschappij.

Of iedereen hiervan doordrongen is, weet ik niet ?!

De VUB in elk geval wel.

Dames en heren,

Vooruitgang in onze complexe wereld, wetenschappelijke vooruitgang en innovatieve oplossingen, krijg je niet door in een kelder bezig te zijn, maar ook niet door met een team van gelijkgestemden in een labo bezig te zijn. Meer nog dan vandaag zal interdisciplinariteit dé voorwaarde zijn om als universiteit het verschil te maken.

Onze topfysicus Jorgen D'Hondt is voorzitter van het CMS-experiment van het CERN in Genève dat het bestaan van het Brout-Englert-Higgs-deeltje heeft bewezen.

Hij stelt vast dat wetenschappers vaak naar congressen gaan, maar vaak in hun eigen discipline.

Ik citeer hem:

"In de CERN zitten meer dan 4.000 mensen samen, uit verschillende disciplines. Dat is één grote kruisbestuiving van ideeën".

We moeten dus de schotten tussen disciplines weghalen, zorgen dat een interdisciplinaire kruisbestuiving kan plaatsvinden waaruit nieuwe benaderingen, uitvindingen en spin-offs voortvloeien.

Maar, dames en heren, we zullen vooral ook knappe koppen nodig hebben om dat allemaal waar te maken.

We zijn uiteraard trots op briljante alumni als Ingrid Daubechies, Pattie Maes, Jean Bourgain en Sophie De Schaepdrijver.

Alleen: ze zitten in Amerika.

Eigen topwetenschappers hier houden en topwetenschappers van elders aantrekken, het wordt meer dan ooit cruciaal om een succesvolle, relevante en innoverende universiteit van de toekomst te bouwen.

Maar hoe doe je dat?

Door meer nog dan vandaag in te zetten op speerpunt domeinen, op wetenschappelijk onderzoek waarin we excelleren en daar verder op te bouwen.

Maar inzetten op toptalent is ook een verhaal van middelen.

Niet alleen om toptalent te verlonen, maar ook om een onderzoeksomgeving te creëren waarmee je topwetenschappers aan je kan binden. Wetenschap is immers net als voetbal onderhevig aan internationale transferts.

Zijn alle Vlaamse universiteiten daarop voorbereid ?

Dat weet ik niet. **Maar ... de VUB in elk geval wel.**

Dames en heren,

Het is niet goed om van de overheid alleen afhankelijk te zijn.

En daarom zijn we op zoek gegaan naar externe middelen.

Met succes trouwens.

We hebben immers nog nooit zoveel extern gefinancierde onderzoeksleerstoelen gehad en

we hebben grote sponsors voor ambitieuze projecten kunnen aantrekken

– zoals de Appeltuin in het UZ te Jette waar 11.000 schenkers ervoor gezorgd hebben dat kankerpatiëntjes terug voluit kind kunnen zijn.

Maar er zijn nog veel meer projecten.

Eén ding is zeker:

Over twintig jaar zal het aandeel van de overheid verder afgenomen zijn, enerzijds omdat we elk jaar minder geld krijgen – en ... anderzijds omdat we elders meer middelen halen.

We zijn die weg ingeslagen, nu moeten we vooral verdergaan.

Is iedereen voor gemengde financiering van universiteiten?

Zeker niet. **Maar ... ik in elk geval wel.**

Beste studenten, waar zitten jullie trouwens?

Laat jullie maar eens horen.

Oprechte dank om hier talrijk aanwezig te zijn. Een universiteit is er trouwens voor en door studenten.

Mijn vraag aan jullie is :

Hoe zullen jullie opvolgers eruitzien in 2035?

Wel, laat me het beeld schetsen dat ik voor ogen heb.

De VUB is gevestigd in een internationale wereldstad

– weliswaar niet zo groot als andere wereldsteden- maar als beslissingscentrum wel veel belangrijker dan de vele andere. En dit internationale karakter moeten we verder uitspelen ...

De VUB telt vandaag 20 procent - of één op vijf - internationale studenten.

Dit zal dit over twintig jaar veel meer zijn.

Mogelijk zal in 2035 de helft van onze studenten uit het buitenland komen.

Weet immers dat betrouwbare prognoses stellen dat in het jaar 2025 – dat is over tien jaar al - er wereldwijd 100 miljoen internationale studenten meer zullen zijn in het hoger onderwijs. 100 miljoen !

Wil Vlaanderen een relevant deel van deze studenten binnenhalen dan moet de plaats van het Nederlands in de masters van 2035 opnieuw op tafel komen.

Sommigen vrezen dat universiteiten daardoor hun nationale identiteit zullen verliezen en onderling inwisselbaar zullen worden.

Mijn visie is : ons universitair onderwijs in Vlaanderen is uitstekend; laten we deze opportuniteit grijpen om Vlaanderen opnieuw een centrale rol te laten spelen op het internationale forum.

Ladies and Gentlemen,

Not only international students, but also Belgian students will study more and longer abroad.

Internationalisation works both ways.

And talking about these future Belgian student generations, one can say that they will become more and more diverse, as the population in Brussels and Belgium becomes more diverse. And ... the present flow of refugees will only increase this process.

Is Vlaanderen hier klaar voor ?

Ik weet het niet. **Maar ... de VUB in elk geval wel.**

Dames en heren,

Wat betekent dit alles nu voor onze identiteit?

Ik ben ervan overtuigd, collega's, dat de VUB haar identiteit zal vasthouden en relevanter zal maken.

Ik denk aan het Vrij Onderzoek.

Maar ik denk ook – zeker – aan het Nederlandstalig karakter van de universiteit.

De taal was uitermate belangrijk toen we in 1969 een autonome universiteit werden,

toen VUB en ULB elk hun eigen weg gingen.

Het Nederlands zal in 2035 – in het licht van de evoluties die ik zonet heb geschetst - nog een rol van betekenis spelen op onze campus, uiteraard.

Maar tegelijk zal het Engels veel belangrijker worden.

Kunnen beide samengaan?

Absoluut.

De tweetaligheid – Nederlands en Engels – en bij uitbreiding de meertaligheid van het universitair onderwijs is immers een verrijking, een troef meer op de hoed van onze afgestudeerden. M.a.w., een verrijking voor de studenten, voor de universiteit, voor de samenleving én voor de Nederlandse taal.

Sommigen klampen zich vast aan een verleden dat nooit meer terugkomt. We kunnen hen de vraag stellen of ze wel vertrouwen hebben in de toekomstige generaties?

Ikzelf en de VUB in elk geval wel.

Dames en heren,

Als we het over toekomstige studentengeneraties hebben, dan kunnen we ook niet voorbijgaan aan de stijgende invloed van de religie in onze samenleving. De druk op de scheiding tussen kerk en staat neemt toe. Ook en vooral bij jonge mensen.

Hoe valt dit te rijmen met het principe van Vrij Onderzoek dat het fundament vormt van onze universiteit?

Wel, als rationeel ingestelde niet-gelovige humanist die de mens centraal stelt, betreur ik die evolutie.

Maar de samenleving heeft nood aan dialoog.

Als universiteit willen we deelnemen aan die dialoog,

door vanuit onze waarden,

vanuit onze overtuiging open te staan voor iedereen die hier wil studeren.

En we hopen dat iedereen die bij ons komt studeren zelf open zal staan,

open voor andere zienswijzen,

voor discussie en dialoog ?!

Zoals jullie hebben kunnen zien, starten we daarom dit jaar met het nieuwe universiteitsbrede opleidingsonderdeel "Redelijk eigenzinnig".

Dames en heren, kritisch nadenken over mens en maatschappij,

en kritisch leren nadenken zal de volgende jaren onze volle aandacht krijgen.

Zullen alle Vlaamse universiteiten open staan voor deze veranderende wereld?

Dat weet ik niet.

Maar ... de VUB in elk geval wel.

Ladies and gentlemen,

What can we conclude now?

In other words:

Will VUB still exist in 20 years from now ?

Yes, VUB will still exist in 2035.

And what will the university look like?

It will be a digital VUB,

A connected VUB,

An interdisciplinary VUB,

A financially strong and independent VUB;

And above all, it will be a colorful, diverse and multilingual VUB.

A stimulating environment for the students of tomorrow, from wherever they may come, from Aalst tot Aleppo.

Dames en heren,

Angst voor de toekomst is een slechte raadgever.

Zijn we angstig ? neen !

Moeten we aandachtig zijn en blijven voor deze ontwikkelingen : absoluut !

Zijn we optimistisch ? ja, meer dan ooit want, ondanks de zeer moeilijke financiële, economische en sociale periode doet de VUB het uitstekend.

Laat ons immers niet vergeten wat jullie de laatste zeven jaar als VUB gemeenschap hebben gerealiseerd. Dat is een indrukwekkend bilan.

Sta me toe even terug te kijken met voldoening en met fierheid :

- 1) We slaagden erin ons uit de gevarezone van het financieringsdecreet te werken.
- 2) Op 7 jaren tijd stegen we van een bijna 11.000 studenten naar bijna 15.000. Met de ingekantelde studenten uit de EhB erbij komen we uit op bijna 16.000 studenten en al scoren we dit jaar status quo in het totaal, wat de nieuwe generatiestudenten betreft stijgen we met 2,7 %. We stellen vandaag 3.300 mensen tewerk. Er kwamen op 7 jaar tijd 586 collega's bij wat neerkomt op 444 FTE.

- 3) In 2008 leverden we 129 doctoraten af, in 2014 bijna het dubbele.
- 4) Het onderzoeksbudget is in diezelfde periode gestegen van ca. 85 mio eur naar bijna 110 mio eur.
- 5) We hebben voor ca.60 mio eur aan gebouwen gebouwd.
- 6) De VUB staat op plaats 194 van de QS-ranking. M.a.w., samen met 2 andere Vlaamse universiteiten behoren we tot de 200 beste universiteiten wereldwijd.
- 7) Ook in het UZ is heel hard gewerkt!
 - a. 13% meer opnames: (van 27.000 naar 30.000)
 - b. 32% meer daghospitalisaties : (van 19.000 naar 25.000)
 - c. 18% meer raadplegingen : van 275.000 naar 325.000
 - d. 18% meer spoedcontacten: van 60.000 naar 71.000
 - e. 16% meer artsen: van 394 naar 456
 - f. Een verdubbeling van het aantal citaties in peer review publicaties: van 220 naar 405

M.a.w., de VUB en haar UZ doen het uitstekend, en dit niettegenstaande 7 moeilijke jaren van bezuinigingen door de Vlaamse overheid.

Dames en heren,

Dit wordt mijn laatste academiejaar als rector en bij uitbreiding ook het einde van dit rectorencollege. Maar het zal absoluut geen jaar van afscheid nemen worden. Ons werk is immers nog niet af... en tot de laatste dag zullen we er voluit voor blijven gaan.

De lijst van to do's is immers nog lang. Ik zoom enkel kort in op 2 programma's:

- 1) Het eerste heet Building the future. Want er is een Chinees spreekwoord dat zegt : *If you cannot predict the future, build it.* We hebben nog grootse maar levensnoodzakelijke bouwplannen te realiseren:
 - Project XY (650 studentenkamers, een raadszaal, een cultuurzaal, onderzoeksruintes, ...).
 - Het Learning and Innovation center dat we samen met de ULB opzetten, en waarover ik het daarnet al had.

- In de vroegere rijkswachtkazernes willen we een internationale universitaire campus realiseren. Een proefproject met 150 studentenkamers wordt gefinancierd door Europa, de 1.800 overige kamers zullen we met de privésector opzetten. We rekenen op alumnus en huidig vice-premier Jan Jambon om de laatste politieke knoop door te hakken.
- Het zwembad wordt niet alleen gerenoveerd maar ook uitgebreid.
- En in Jette bouwen we de infrastructuur verder uit met een Zorghotel waar zorg en een thuisomgeving gecombineerd kunnen worden, het Samsonhuis, waar patiënten hun huisdier kunnen ontmoeten, en het nieuwe Animalarium.

Dames en heren,

2) We bouwen niet alleen, we beraden ons verder ook over hoe we ons onderwijs nog meer toekomstgericht kunnen maken. We kijken daarenboven met optimisme de universiteitsbrede instellingsreview tegemoet.

En dit jaar starten we ook met het in de praktijk brengen van een Honours Programma voor onze beste studenten. Het IES willen we onder leiding van de nieuwe voorzitter, gewezen Europees Commissaris Karel De Gucht verder op de kaart zetten.

M.a.w., studeren aan de VUB is dus duidelijk veel meer dan studeren alleen.

Collega's, studenten, vrienden, partners,

Graag wil ik hier een oproep doen aan onze gemeenschap om verder samen de schouders te zetten onder al deze en de vele niet genoemde projecten. Samen kunnen we alles aan! United we stand ... Dit hebben we in het nabije verleden al meermaals bewezen.

En aan collega Torfs geef ik de volgende boodschap mee

"Winning does not always mean being first ...

Winning means doing better than you've ever done before !"

Collega's "we are winning".

Ik stel immers dagelijks vast dat de VUB-gemeenschap een sterke ruggengraat heeft,

dat er veel enthousiasme aanwezig is

– bij medewerkers, bij studenten, bij alumni, bij al onze vrienden –
om de VUB vooruit te helpen

en ik stel dagelijks vast dat de VUB-spirit,

die mix van eigenzinnigheid, vooruitstrevendheid en geloof in het menselijk kunnen,

dat die spirit meer dan ooit aanwezig is.

En dat is niet alleen de identiteit van de VUB maar tegelijk onze grootste troef voor de toekomst.

Daarom ben ik fier om de rector van deze universiteit te mogen zijn.

Of om het met de woorden van Theodore Roosevelt te zeggen

"It is worth to work at work worth doing".

Collega's, studenten, vrienden,

Jullie maken dit ambt meer dan waardevol om er nog 1 jaar volop voor te gaan.

Je maintiendrai.

Oprechte dank hiervoor...

Paul De Knop

22 september 2015